ANUL I — No. 36 5 LEI 3 SEPTEMBRIE 1939

JURNALUL LITERAR

FOAIE SĂPTĂMÂNALĂ DE CRITICĂ ŞI INFORMAŢIE LITERARĂ

DIRECTOR / G. CĂLINESCU

Inreg. la No. 28 din 19 Dec. 1938 Reg. Publ. periodice la Trib. S. III C. Iaşi

Redacţia şi Administraţia / Libraria Ath. Gheorghiu
Iaşi — Strada Cuza-Vodă No. 54 — Telefon No. 1301

Abonamentul anual / Lei 120
Pentru instituţiuni / Lei 500

Juvenal, poet al plebei

Viaţa lui Juvenal o cunoaştem prea puţin. S'a născut într'un oraş din Campania, la Aquinum, probabil pe la anul 62 d. Chr. A urmat şcoli de gramatică, mai ales de retorică şi prima jumătate a vieţii sale şi-a petrecut-o ocupându-se numai cu declamaţii, cu retorica aceea artificială şi exagerată a timpului său. Pentru aceste declamaţii Juvenal a avut, se vede, talent şi chiar dacă n'a avut, a căutat, a voit cu tot dinadinsul să şi-l facă. Credea că merită mai mult, că e un excelent declamator şi poate a fost, dar în vremurile în care a trăit el, lipsite de orice simţ de dreptate, când numai servilismul crea oameni celebri, talentul lui Juvenal a rămas înăbuşit în adânca-i amărăciune care i-a cuprins sufletul tot. A doua jumătate a vieţii, după moartea lui Domiţian, şi-a petrecut-o scriind. Atunci a scris satirele care i-au atras oarecare notorietate, dar care, dacă ar fi să credem tradiţia, i-au atras exilul şi moartea.*)

Destinul i-a dat să trăiască în vremuri grele şi i-a umplut sufletul cu multă amărăciune. A fost mereu chinuit de propria-i soartă pentrucă mereu se vedea decepţionat, deziluzionat în râvna lui de a ajunge un strălucit orator. In aceste vremi de tiranie el nu putea să fie apreciat îndeajuns.

Societatea romană decăzuse acum, în vremea lui Domiţian, într'un chip nemaipomenit. Dar ceeace a fost mai trist, a fost că decăderea aceasta morală, desfrâul, s'a întins şi asupra clasei de jos, asupra plebei. Plebeii aceştia romani care timp de atâtea veacuri luptase pentru libertatea fără de care viaţa lor până atunci n'a însemnat nimic, acum începeau s'o piardă. Iar sub Domiţian şi-au pierdut-o complet. Şi-au pierdut şi libertatea, dar şi-au pierdut şi credinţa şi tradiţia morală şi viaţa şi tot. Se simţeau bine în situaţia lor mizeră pentrucă patronii bogaţi le mânjeau ochii cu câte o porţie de carne sau de bani şi formau astfel o mulţime care mergea în voia soartei, o putere pe care împăraţii tirani au speculat-o cum au vrut. De aici, din această stare a societăţii romane, vom găsi reflexiuni şi în opera lui Juvenal. Vom găsi ură şi blesteme în contra celor bogaţi şi tablouri înduioşătoare ale mizeriei celor săraci. Spre deosebire de ceilalţi scriitori care au fost nobili, generali şi oameni mari, ca Caesar, Sallustius, Tacit, Lucan, Seneca sau Plinius, care scriu numai pentru cercurile nobililor şi sunt scriitori aristocraţi, Juvenal este scriitorul lumii de jos, al poporului. Este poetul plebei. Şi a fost aşa, pentrucă el n'a fost niciodată om bogat. A fost un decepţionat social, un scriitor sărac. Şi n'a fost atâta apărătorul libertăţii în contra despotismului imperial, cât a fost mai mult apărătorul săracilor împotriva celor bogaţi. El apără cauza celor săraci care aşteaptă în zadar mila sau generozitatea celor parveniţi care se lăfăiesc într'un lux superb şi n'au altă pedeapsă pe lumea asta decât aceea de a muri. Şi-a fost cu atât mai trist, cu cât cetăţenii aceştia nenorociţi erau plebeii cinstiţi şi muncitori de altădată, care cu braţele lor purtase războaiele de glorie şi de consolidare ale statului roman!

Dar Juvenal a avut şi norocul să vadă apunând odată aceste vremi. Trăind sub domnia a unsprezece împăraţi, a avut fericirea să vadă şi vremuri mai bune sub Nerva, Traian şi Hadrian. Domnia acestor împăraţi a fost pentru literatura latină o epocă de regenerare. Mai ales sub Traian, scriitorii s'au bucurat nu numai de libertate dar şi de protecţia şi favoarea împăratului. Astfel Plinius cel tânăr şi Tacit sunt prietenii lui Traian. Prin urmare Traian realizează din nou acum aceeaşi legătură între împărat şi literatură pe care o făcuse şi August şi care a fost aşa de preţioasă pentru dezvoltarea literaturii. Dar, prin victoriile pe care le-au purtat în afara imperiului şi prin înţeleapta administrare înlăuntrul lui, aceşti împăraţi au adus un mare serviciu literaturii latine, au întărit spiritul roman şi sentimentul naţional. In vremea lui August apogeul literaturii însemna apogeul mândriei naţionale. După aceea, când imperiul căzu în mâna unor împăraţi imbecili, capricioşi şi nebuni, în literatură rămâne un gol dureros, iar acum, când forţa politică renaşte mai înţeleaptă şi mai viguroasă, literatura renaşte şi ea la fel. Toate scrierile din epoca lai Traian au un caracter naţional. Dar reînflorirea aceasta a literaturii nu este un fapt izolat. Ea e în legătură cu refacerea morală a societăţii romane. Intr'adevăr acum, în secolul al II-lea, moravurile sunt parcă superioare celor din veacul I. In locul nobililor desechilibraţi de mândrie şi înebuniţi de lux, apar acum oameni noi, veniţi dela ţară sau din provincie, apar senatori şi cavaleri din Africa, din Spania sau din Galia, care dau aristocraţiei romane un sânge mai curat. Prin urmare Juvenal are fericirea să vadă acum sub Traian o eră nouă, o societate nouă, mai curată, mai morală şi mai demnă parcă de numele de roman. Şi acum când vede cât de luminată, cât de frumoasă şi de fericită chiar, este viaţa omului sub aceşti împăraţi, Juvenal îşi dă seama cât de crudă, cât de nemernică a putut să fie viaţa unui om în vremurile acelea de tristă şi amarnică amintire a domniei lui Domiţian. Şi această imensă deosebire, pe care o constată el, între viaţa de atunci şi viaţa de acum, l-a făcut să urască şi mai mult pe Domiţian, să simtă în sufletul lui corect şi drept o revoltă şi mai mare. Şi pentru această revoltă n'a avut decât o singură putinţă de alinare: să scrie satire.

Constantin Moldovanu

*) Juvenal a fost, probabil, exilat în Egipt de Hadrian.
(G. Boissier, La Religion Romane pag. 156).

G. Ibrăileanu

A cedat un raft din bătrâna bibliotecă şi câteva cărţi s'au eliberat din strânsoarea braţului de lemn, căzând pe podea, cu foşnet de foi veştede...

In liniştea odăii sgomotul căderii a punctat parcă un eveniment, o amintire din trecut... Colecţia „Vieţii Româneşti" mi-a umplut odaia cu un miros vechiu şi trist, nespus de trist...

Un volum mi-a căzut pe genunchi. Ii atârnă coperţile în jos, într'o parte şi în alta, ca aripele grele de osteneală ale unei paseri venite din ţări de melancolie...

E prima carte publicată de G. Ibrăileanu: „Spiritul critic în cultura românească"... Iaşi... 1900. Din întunericul unei fotografii, albeşte argintul unei bărbi şi luceşte cald, cald, ca o lacrimă, poezia, în ochii acestui Tagore al criticei noastre.

Flacăra soarelui mi-aduce prin geamuri „mii de fire viorie"... Mi-aduce nu ştiu cine şi de unde rânduri din Ibrăileanu şi versuri din Eminescu. Iată într'un ungher ediţia revăzută a poeziilor celui ce-a scris „Luceafărul".

G. Ibrăileanu se situase încă din timpul trăirii într'o lume de idealism, făurită în domeniul literaturii. Prima lui grijă era de a nu coborî nici odată din sfera intelectualităţii la vulgaritatea vieţii cotidiene. O rară distincţie şi o rară delicateţe, ce făceau farmecul lui în relaţiile—foarte puţine — cu oamenii, constituiau şi nota caracteristică a relaţiilor lui cu literatura, a criticii lui. Trăia numai pentru literatură, adorând cu o adevărată voluptate frumosul pe care-l descoperea în opera de artă.

G. Ibrăileanu era criticul pur.

N. Cristescu

Ceva despre Mircea Eliade

Programul carierei de romancier a d-lui Mircea Eliade este cuprins în romanul *Şantier*.

Structura cerebrală a prozei d-sale îşi are origina în credinţa că epica unui roman poate consta *„în etapele unei inteligenţe, ca şi în fazele unui sentiment"*. Dar ideologismul trebue corelat cu empirismul, de aci pasiunea sa devastatoare pentru *„experienţa nudă, instantanee, variată şi consumată prin simpla ei actualizare"*. *„Excesul de abstract"*, spune d-sa, *explică veşnica mea vagabondare în sensual, în empiric, evadările mele fără sens, fără continuitate, fără pedagogie mai ales"*. Este inimaginabil pentru d. Mircea Eliade *„un om care a găsit viaţa şi adevărul în afara inteligenţei şi în afara misticei"*. Pozei de intelectualist i se adaugă astfel excrescenţa indianismului, a filozofiei orientale, a *„darsanei"* în accepţiunea etimologică de *„acea prin care se poate vedea"*. (Adică *„un punct de vedere al lumii şi al liberării"*.)

Factura acestui roman indirect este o mimare a manierei gidiste, uşor de descoperit în caracterul ei confesional, în scopul autenticităţii; un fel de *Journal des faux-monnayeurs*.

Romanul de debut, *Isabel şi apele diavolului*, nu lăsa să se întrevadă posibilităţile unei cariere de romancier. Abuzul de sexualism, ceaţa morală, frenezia sensorială îl făcea obscur şi indigest. Demonismul, actul gratuit, autenticul erau imitaţii gidiste, fără putinţa unei evadări spre o personalitate proprie. Oscilaţia între eseu şi roman, între dialectic şi epic, între amănuntul biografic şi tipologic dovedea o mare dezorientare profesională.

Abia al doilea roman, *Lumina ce se stinge*, începe a căpăta valabilitate în cadrul formulei de romancier a autorului.

Cu o inteligenţă elastică, d. Mircea Eliade a intuit drama psihologică a intelectualului. Pornind dela datele sociale prin artificii de calcul ne transpune cu dibăcie în mediul fantasticului tenebros şi incert, adică acolo unde meşteşugul d-sale putea acţiona mai fecund.

Urmărind a realiza „eternul uman" autorul n'a fixat cadrul spaţial al fabulei, care este de fapt îndestul de livresc.

Intr'o bibliotecă se produce un incendiu. Cauzele sunt atribuite diabolicului Manoil. Dece? Fantasmagoria autorului nu ne satisface curiozitatea. Cesare, arheolog, lingvist şi bibliofil, scapă dela acest dezastru pe Melania, cu preţul vederii sale. Orbirea îl osândeşte la inactivitate mentală, ceeace provoacă anxietatea. Această psihoză rămâne însă un secret al fiinţei sale, cei care îl înconjoară plăsmuindu-şi asupra lui Cesare reprezentări subiective.

Tema Luceafărului eminescian pare astfel reactualizată printr'o metodă pirandellistă. Frigida domnişoară Marta şi-l închipue în postura sa eroică, ca pe un Don Quichotte, pornit să culeagă laurii mulţimii. Ziaristul George găseşte în cazul Cesare o afacere bănească, bună de exploatat. Primarul şi populaţia oraşului nu pierd ocazia de a-şi evidenţia calităţile oratorice, clamând sgomotos actul eroic al orbului.

Lui Cesare i se redă vederea, temporar întrucât „lumina se va stinge" în decursul câtorva luni. Plecat într'o localitate marină,—Cesare locueşte la ziaristul George, este surprins neplăcut de indiscreţia acestuia de a face din el obiectul câtorva reportaje infame. Voieşte să se sinucidă, însă, nu ştim prin ce intervenţie miraculoasă, renunţă la acest gând. Orbind definitiv este internat într'un sanatoriu, de unde i se dă drumul ca incurabil.

Printr'o deplasare voită, suntem împinşi de autor într'un mediu straniu, al întrupărilor antropomorfice.

Manoil nu mai este un sadic, un om lipsit de scrupule, un malonest; ci el devine însuşi diavolul, care urmăreşte distrugerea angelicului Cesare.

Este deci lupta dintre satanic şi serafic, dintre rău şi bine, dintre minciună şi adevăr.

Dar sfârşitul povestirii, interesantă prin fantasticul ei, deziluzionează.

Cesare *orb*, agasat de insinuările diavoleşti ale lui Manoil, trage asupra acestuia ucigându-l. Gestul este şi absurd şi neartistic.

Maitreyi este un elogiu al purităţii, plasat în cadrul exotic al Indiei. Documentul aborigen modifică semnificaţia comună a temei. Maitreyi nu este o austeră, o ascetică, dimpotrivă sensualismul ei se manifestă vorace şi luxuriant. Aşa dar sentimentalismul romanţios este înlocuit prin cazul exotic al Maitreyiei încadrată în normele etice ale hinduismului, cu fetişurile şi panteismele sale.

Dragostea Maitreyiei pentru Allan se desfăşoară pe un plan hieratic, aerian şi angelic, elementul laic fiind considerat ca o prelungire a acestei trăiri interioare. Biologicul este astfel o adiacenţă a psihicului, reprezentând însuşi scopul suprem al existenţei spirituale: *„din mângâerile noastre să răsară roade vii, prunci... Căci altminteri dragostea se pierde, bucuria ajunge stearpă iar unirea noastră viciu"*.

Maitreyi rămâne o culme unică în cariera d-lui Mircea Eliade.

In *Intoarcerea din Rai* intenţia autorului era să ne dea romanul frescă al generaţiei sale, bazat pe amănunte autobiografice. D. Mircea Eliade ne-a prezentat însă colectivul.

Niciodată spiritele gregare nu vor fi etalonul unui generaţii, ea măsurându-se prin personalităţi. Aşa dar reuşita romanului din punct de vedere sociologic ar fi adus o o gamă tipologică variată, în care fiecare erou să-şi aibă identitatea lui, crezul lui, manifestându-se din proprie iniţiativă şi nu din ordinele autorului.

Pavel Anicet protagonistul romanului este un apatic, pasivitatea sa faţă de viaţă îi crează o anumită psihoză, o

G. D. Loghin

Urmare în pag. 2

Seara în sat

Ineguratul Soare alunecă 'ntr'un turn
De mari inele negre, umbrind ca trist Saturn
Pădurile de toamnă cu crestele plecate
Pe ţărmii detunaţi ai unei mări secate.

Şi spre prăfoase uliţi se clatină domoale
Lungi cârduri de bovine încinse în nămoale;
La ciutura fântânii e un război de coarne
Şi mugetele sună ca nişte-angelici goarne.

Apoi aleargă cai şi àsinii năvală,
Se-aude un surd răsbufnet de maiu şi nicovală;
Păstorul ca un Hermes murdar de nori şi ploi
Impinge behăitul unui clăbuc de oi.

Şi 'n urmă vine-un bivol, mongol cu rară barbă.
Clopotniţă de lapte, o capră rupe iarbă.
Iar eu din munţi de stâncă pe căi noi şi scurtate
Cobor plin de poeme şi de singurătate.

In vremea-aceasta Regii călăuzesc noroade,
O mare se usucă şi-o insulă se roade,
Noi Aniball se umplu de glorii şi de 'nfrângeri
Şi alţi capi de religii se 'nconjură de îngeri.

Toader Chiritopol

Din opera lui:

Vittorio Alfieri*)

Era, nu-mi mai amintesc în ce zi din August, dar între 15 şi 20, o dimineaţă noroasă, rece şi ploioasă; visam frumosul cer al Provenţiei şi al Italiei şi nu mai picasem niciodată în mijlocul unor neguri aşa de murdare mai ales în August; de aceea intrarea în Paris prin mizerabila mahala Saint Marcel şi apoi înaintarea prin suburbia Saint Germain, mormânt puturos şi plin de noroiu, îmi strânse aşa de tare inima, că nu-mi aduc aminte să fi încercat vreodată în viaţa mea o impresiune atât de dureroasă pentru un lucru aşa de mic. Atâta grabă, atâta nerăbdare, atâtea nebune iluziuni pentruca să mă prăbuşesc apoi în acea cloacă rău mirositoare. La coborîrea din hotel, mă găseam pe deplin desamăgit, şi de n'ar fi fost oboseala şi frica de a nu mă face de râs, aş fi plecat numaidecât. Colindând apoi, cartier cu cartier, prin tot Parisul, mă întării tot mai mult în desamăgirea mea. Mizeria şi barbaria arhitecturii; ridicula şi meschina pompă a puţinelor case ce au pretenţia de palate; murdăria şi gotismul bisericilor; structura vandalică a teatrelor de atunci şi atâtea, atâtea, atâtea obiecte displăcute ce-mi cădeau zilnic sub ochi, şi mai ales grozăvia urîtelor femei cu feţele rău sulemenite; aceste lucruri toate nu-mi puteau fi compensate de frumuseţea atâtor grădini, de eleganţa şi mulţimea minunatelor locuri publice de plimbare, de bunul gust şi numărul infinit al caretelor, de sublima faţadă a Luvrului, de nenumăratele spectacole, aproape toate bune, şi de atâtea alte lucruri asemănătoare.

Vremea rea stăruia cu o încăpăţânare atât de necrezut, încât de cincisprezece şi mai multe zile din August pe care le petrecusem la Paris, nu văzusem încă soarele. Judecăţile mele morale, mai mult poetice decât filosofice, se resimţeau mereu destul de mult de înrâurirea atmosferei. Acea primă impresie a Parisului mi se întipări aşa de puternic în cap, că şi acum (adică după douăzeci şi trei de ani) îmi rămâne în ochi şi în închipuire, deşi în multe privinţi raţiunea mea o combate şi o osândeşte.

Curtea sta la Compiègne, şi trebuia să rămână acolo toată luna Septembrie; nefiind dar atunci la Paris ambasadorul Sardiniei pentru care aveam scrisori, nu cunoşteam pe nimeni, afară de câţiva străini întâlniţi şi îndatoraţi de mine prin felurite oraşe ale Italiei. Şi nici aceştia nu cunoşteau la Paris vreun om de treabă. Deci îmi petrceam timpul cu plimbările, teatrele, femeile uşoare şi durerile aproape continui: lucrul merse aşa până la sfârşitul lui Noembrie când se întoarse dela Fontainebleau ambasadorul. Introdus de el în felurite case, mai ales ale altor miniştri străini, la ambasadorul Spaniei, unde se juca *faraon* începui pentru prima oară să joc. Dar fără să pierd mult ori să câştig, mă plictisii curând şi de joc, ca de toate petrecerile mele la Paris. Mă hotărîi de aceea ca în Ianuarie să plec la Londra, sătul de Paris, din care nu cunoşteam decât străzile, şi în total foarte potolit de mania de a vedea lucruri nouă, pe toate găsindu-le cu mult mai prejos nu închipuirilor pe care mi le făcusem, dar chiar şi aceloraşi obiecte reale văzute de mine în deosebite locuri ale Italiei; aşa că în Londra terminai de a cunoaşte şi preţui cum se cuvine Napoli, Roma, Venezia, Florenţa.

Inainte de a pleca la Londra, propunându-mi ambasadorul să mă prezinte Curţii la Versailles, primii dintr'o anume curiozitate de a vedea o Curte mai mare decât acelea văzute de mine până atunci, deşi toate mă deziluzionase. Am fost la anul nou 1768, zi mai interesantă având în vedere obiceiurile de acolo. Deşi fusesem prevenit că regele nu vorbeşte străinilor de rând şi cu toate cămi păsa puţin de o astfel de privaţiune, totuşi n'am putut înghiţi morga jupiteriană a acelui domnitor, Ludovic XV, care, măsurând omul prezentat dela cap până la picioare, nu dădea semn de a primi vreo impresie. Dacă unui uriaş i-ai zice: „Iacă, îţi prezint o furnică", el privind-o, ar zâmbi sau măcar ar zice: „Oh ce vietate mică!". Iar dacă ar tăcea, faţa ar vorbi pentru el. Insă acea indiferenţă dispreţuitoare nu mă mai jigni când după câteva clipe văzui că regele arunca ochi tot atât de absenţi asupra unor obiecte cu mult mai importante decât mine. Făcând o scurtă rugăciune între doi prelaţi, dintre care unul mi se pare că era cardinal, regele se îndreptă spre Capelă şi între două uşi îi ieşi înainte *le prevôt des marchands*, cel mai înalt funcţionar al municipalităţii Parisului, care-i bolborosi un compliment banal de anul nou. Tăcutul rege îi răspunse printr'o ridicare de cap şi întorcându-se către unul din curtenii care-l urmau, întrebă unde rămăsese *les Echevins*, adică acoliţii obişnuiţi ai mai sus pomenitului Prévôt. Atunci o voce curtenească ieşită din mijlocul cetei, zise în glumă: *Ils sont restés embour-*

*) Din *Vita, scritta da esso*. Cititorul va înţelege că Alfieri nu iubea Franţa.

Urmare în pag. 4

G. Topîrceanu, poet

Cu privire la G. Topîrceanu se constată două atitudini în sfera unei consideraţii generale. Unii îl preţuesc ca pe un poet mare, alţii ca pe un poet minor. Cea dintâi opinie este greu de susţinut. Insă în starea poeziei de azi, când adesea lipseşte scriitorului îndreptăţirea însăşi de a scrie, expresia „minor" poate să fie rău interpretată. Să spunem dar că Topîrceanu e socotit ca un poet al universului mic. Dar unde se află adevărata poezie? Oricâtă încântare ne-ar produce *Parodiile originale,* spiritul nostru critic întâmpină greutate să găsească alt merit decât acela de observaţie şi virtuozitate în nişte compuneri al căror punct de plecare este în poezia altora. O parodie este în definitiv o paştişă, exagerată, ca spre a-şi găsi iertarea în recunoaşterea imitării. Topîrceanu însuşi le numea „pagini modeste de critică literară în pilde". Totuşi se poate observa la el acel fenomen de uitare în model care e chiar semnul clasicei inspiraţii. Parodiind pe Homer, poetul uită că parodiază şi se lasă furat de elanul epic:

...Astfel corabia'n fugă plutea
cu uşoarele-i pânze
Doldora pline de vânt, peste
noianul de ape.
Singur pe navă prudentul U-
lise privea cu'ntristare,
Cât ţi-i oceanul de larg, zări-
le fără catarguri.
. . . . . .

Unde sgbobii împrejur clipo-
cind se'nălţau curioase,
Nava plutea uşurel, fără pilot
în lumină.
Valuri fugeau după valuri
spre ţărm depărtat călătoare
Cerul era liniştit — marea
pustie şi verde.

Mai uimitoare este parodierea *Blestemelor* lui Arghezi. Aci nu este numai spirit critic. Dealtfel parodia care nu crează, care nu adaugă, are totdeauna o notă de hibriditate. Mirarea este de a putea gândi alte *Blesteme* bufe, dealtfel foarte bine motivate prin iritaţiunea unei babe:

Uşure, prin leşia dimineţii,
La ceasul când se iscă pre-
cupeţii,
Am fost lovit din trecere o
babă
Ce se ivise 'n calea lumii,
slabă.
Gândul, rămas în urma mea,
O a ghicit zicând pre ea:

In două surcele de vreasc să
se facă
Picerele tale, făptură buimacă.
Plezni-ţi-ar timpanul
Să n'auzi când trece traivanul,
Să uiţi la cetanii tipicul
Şi psalmii în zi de Crăciun.
Să n'ai după masă tutun.
Să-ţi pută buricul.

Inteligenţă critică? E prea puţin. Avem de aface cu un mimetism superior care presupune putinţa de a trăi pe felurite chei muzicale.

Cu Topîrceanu se pune o problemă importantă de estetică literară, pe care unii s'au şi încercat a o rezolva în favoarea poetului, aceea a aşa zisei „poezii umoristice"? Dar există o astfel de poezie? Termenul însuşi este un non-sens. Umorul, spiritul presupune inteligenţa, iar aceasta, goală, e prozaică. E adevărat că inteligenţa poate fi izvor de plăceri estetice, chiar când e sofistică, însă prin frumuseţea cristalizării ei, prin neprevăzutul combinărilor. O diatribă în proză ori versuri încântă ca o expresie a ingeniozităţii în maliţie, a înverşunării critice. Intru cât e vorba de Topîrceanu nu e greu de constatat că intelectualitatea, „spiritul" îi lipsesc. Rarele lui încercări de a intra în domeniul speculaţiei revelă un om cu o cultură redusă şi cu o mare stângăcie în analiza noţiunilor. Se face deobiceiu confuzie între literatura umoristică şi acea care stârneşte veselia. Dar hilaritatea depăşeşte cu mult sfera umoristicului şi se găseşte la mai toţi marii poeţi şi artişti. Tehnica ei nu este luarea în râs, ci reprezentarea grasă, colorată, adesea grandioasă şi fantastică a jovialului, grotescului, caricaturalului. Dante şi V. Hugo sunt tot atât de măreţ hilari, precum e de trist Molière. Jordaens ne zugrăveşte o lume hohotind de râs, unsă pe la guri de mâncări, congestionată şi animalică, universul lui El Greco este extatic şi ridicul. Legendele Sfântului Francisc trezesc râsul cel mai franc prin naivitatea lor, ceeace arată că tocmai spiritul critic le lipseşte, şi totdeodată umple sufletul de mireasma mistică. Toţi marii artişti, stăpâni pe puterea de a crea universuri, s'au complăcut în a experimenta diformitatea, căzând în bufonerii, dar punând gravitate în comic, crezând cu pietate în caricatură, care nu e în fond decât o lume posibilă. Tassone în *La Secchia rapita* se lasă furat cu plăcere, cu seriozitate, de războiul lui hilar:

Rolandino ferì d'un sopramano
Napulion di Fazio Malvasia,
Ed egli a lui stopiò la manca
mano
Con una daga, che brandita
havia.
Se di Manfredi un poco più
lontano
Era îl soccorso, alcun non ne
fuggia,
Restò ferito quel de la Balù-
gola
E del tanto gridar gli cade
l'ùgola.

In umorul lui Béranger, intră tocmai această capacitate a fantasticului, ca de pildă în *Les révérendes pères* unde satira împotriva iezuiţilor ia aspectul sepulcral al apariţiei unor „oameni negri":

Hommes noirs, d'ou sortez-
vous?
— Nous sortons de dessous
terre.
Moitié renards, moitié loups,
Notre règle est un mystère.
Nous sommes fils de Loyola;
Vous savez pourquoi l'on
nous exila.
Nous rentrons, songez à vous
taire!

Adesea întâlnim humorul la lirici cu putere de reprezentare mult mai mică. Aci se întâmplă altceva. Sentimentalitatea excesivă, unită de cele mai multe ori cu o mare fineţă intelectuală, se blazează şi se ruşinează. Atunci intervine „poanta", ba chiar enormitatea ca un râs printre lacrimi care descarcă de excesul de convenţii lirice. De acest umor al auto-persiflării s'a făcut un uz întins în poezia modernă, fără ca să se fi gândit cineva să dea poeţilor respectivi numirea de umorişti. Demostene Botez e un astfel de liric sarcastic. Condiţia acestei poezii este prezenţa unei mari sensibilităţi iritate, cu mici numai crize de râs nervos.

Orice umor ce nu e însoţit de marea reprezentare grandios caricaturală ori înecat în sentiment nu aparţine poeziei. Prin urmare, acum putem pune întrebarea mai lămurit: este Topîrceanu un mare evocator de lumi groteşti, joviale; este el măcar un liric maliţios; sau numai un cronicar vesel?

Că nu este numai un cronicar ne dovedesc citatele din parodii, în care puterea de a ne înfăşura în viziunile altuia şi de a le diforma cu gravitate este remarcabilă. Parodia după *Viaţa la Ţară* a lui Al. Depărăţeanu (*Vara la ţară*) e o paştişă numai în aparenţă. Poezia are o idee proprie, aceea a inconfortului rural, denunţat cu umoare, cu pofidă şi cu o continuă distrugere a marilor fraze convenţionale. Pornită pe calea grotescului şi a jovialităţii, compunerea e plină de viziuni caricate, dar serioase, valabile în sine; cireada de boi în colburi

Când te duci pe drumul mare
La plimbare,
Este praf de nu te vezi.
Trec, mişcând domol din
coadă,
Spre livadă
Ale satului cirezi.

ori protestul obscurantist al ţăranului la măsurile de higienă:

Când se ia câte-o măsură,
Lumea 'njură
Pe agentul sanitar
Şi-l întreabă fără noimă:
— Ce-ai cu noi, mă?
Pentruce să dăm cu var?...

Din păcate uitarea în lumile hilare nu e constantă şi din preocuparea de a imita originalul, poetul rămâne adesea în domeniul unei veselii de pură vervă exterioară.

Există fără, putinţă de contestare, la G. Topîrceanu lirismul unit cu puterea de a reprezenta. El are fiorul solitudinii silvestre:

Dimineaţa ca un fum
Urcă pe coline,
Svon de glasuri dinspre drum
Până 'n preajmă-i vine.

Peste vârfuri lunecând
In argint, condurii
Infioară când şi când
Liniştea pădurii...

sentimentul solemnităţii geologicului:

Sania coboară clinul de
pădure
Fug în urma noastră lumi-
nişuri sure
Şi 'n singurătatea care ne pe-
trece,

Peste vârf de arbori, asfinţi-
tul rece
Străbătând podoaba crengilor
subţiri
Luminează 'n aer bolţi de
trandafiri.

*

Nici o şoaptă... nici un ropot..,
Numai din adâncuri sure,
Vine vuet lung de clopot
Peste 'ntinderi de pădure...

*

Dacă liniştea pădurii adormite
Nici o veste de-altădată nu-
ţi trimite
Şi pe freamăte pornite de de-
parte
Nu te-ajunge glas de dincolo
de moarte,
Vin' cu mine să ne pierdem
în zadar
Printre galbenele rarişti de
stejar
Cu sfioase campanule şi sul-
fine
Pe cărări pe unde nimeni nu
mai vine.

Cele mai interesante tablouri sunt acelea înrudite cu poeziile lui Eminescu în ton popular şi probabil înrâurite de ele, momente de viaţă pastorală, cu un mare simţ al învălmăşirii animale şi al senzaţiilor crude:

S'au ivit pe rând în soare
Jos, la capătul potecii
Turma albă de mioare,
Noatinele şi berbecii.

Sunet de tălăngi se'ngână
Subt poiana din Fruntarii
Zăboveşte 'n deal la stână
Baciul Toma cu măgarii.

El se pleacă din cărare
Şi tot leagă şi desleagă,
Cumpăneşte pe samare
O gospodărie 'ntreagă:

Maldăr de tărhaturi grele
Cu dăsagi, căldări şi pături,
Că de-abia pot sta subt ele
Doi măgari voinici alături.

Balada Munţilor e 'ntr'un fel un *San Marina* mai profund, plin de religia spectacolului geografic:

Cerul şi-a schimbat veşmântul.
Ploaia parcă stă să 'nceapă.
Printre brazi coboară vântul
Ca un foşnet lung de apă.
Adâncit în gânduri multe
Baciul stă şi nu-şi dă seamă
C'a rămas în loc s'asculte...

După el, călcând cu teamă,
Merg tăcuţii lui prieteni
Prin sălbatice pripoare,
Pe sub poale verzi de cetini,
Pe potecă fără soare,
Ori străbat în pas alene
Luminişuri fără flori,
Singuratice poene
Cu mesteceni visători...

Din acelaşi simţ al gravităţii, al sublimului iese viziunea fantastică (şi deci jovială dar nu umoristică) a Mumei-Păduri, delineate într'un pom scorburos:

Colo 'n fundul curmăturii,
Dormitând pe-o buturugă
S'a ivit Muma-Pădurii...
Dar nu-i nimeni să-i zărească
Trupul hâd şi deşirat,
Faţa galbenă de iască
Nasul—ciot de brad uscat.
Nici nu vede, nici n'aude,
Doar îşi scutură pe-o mână
Părul ei de vreascuri ude,
Fruntea plină de ţărână.
Şi cum stă cu ceaţa 'n spate
Istovită lângă trunchi,
Rădăcini şi crengi uscate
Ii atârnă pe genunchi.
Negurile-i sug puterea.
Ochii-i nemişcaţi şi suri
Chiamă noaptea şi tăcerea
Din adâncuri de păduri...

Nu cea mai bună, dar cea mai lustruită, cu un aer nemişcat de dioramă, ca scenele de iarnă din pictura olandeză, este *Balada popii din Rudeni*, remarcabilă prin acelaşi mister al singurităţii:

Bolta sură ca cenuşa,
Codrii vineţi — dorm adânc.
Sună numai căldăruşa
Atârnată de oblânc.

Bate Surul din potcoavă
Drum de iarnă, fără spor,
Calcă rar şi ca zăbavă
Lunecuşuri de pripor.
Şi 'n tăcerea care creşte,
Adâncit ca 'ntr'o visare,
Popa când şi când şopteşte
Legănându-se călare...

In *Rapsodii de vară* tocmai acest element al nemişcării, al paraliziei produse de soare asupra unui suflet readus la simplitatea vegetativă a floarei şi insectei (premergător panismului lui Blaga) este notabil:

Salcâmii plin de floare
Se uită lung spre sat,
Şi 'n soare
Frunzişul legănat

Le-atârnă ca o barbă...
Acolo mi-am găsit
In iarbă
Refugiul favorit.

Acolo, ca 'ntr'un templu,
De-atâtea dimineţi
Contemplu
O tufă de scaeţi.
. . . . . .

Prin ierburile crude,
Subt cerul fără fund,
S'aude
Un bâzâit profund

Şi până la amiază
Pământul încropit
Vibrează
Adânc şi liniştit.

Miniatura nu e proprie spiritului poetului; e mai mult un tic estetic căpătat din contactul cu Jules Renard, evident în *Un iepure* (=„un măgar-miniatură") al cărui sublim microscopic nu-l înţelege, teoreticeşte vorbind. Când e izbutită, ea este tot grandioasă. In fuga iepurelui domină imaginea furtunii:

Alungat ca de furtună,
Cu picioare de lăcustă,
Se destinde şi s'adună
Peste-o mirişte îngustă.

în sborul libelulei, aceea a dragonului:

Jos, pe-un vârf de campanulă
Pururea 'n vibraţie,
Şi-a oprit o libelulă
Sborul plin de graţie.

Mic, cu solzi ca de balaur,
Trupu-i fin se clatină,
Juvaer de smalţ şi aur
Cu sclipiri de platină.

Toată lumea este de acord în a recunoaşte că Topîrceanu avea îndemânare verbală, dar unii văd în asta o prestidigitaţie. Insă îndemânarea (care nu se 'nvaţă niciodată) nu este altceva decât definiţia poeziei, indiciul unei largi sensibilităţi. Versificaţia nu e o formă, ci conţinutul însuşi, ritualul liric, şi marii poeţi au cultivat totdeauna sonul în sine, verbalitatea pură. Câtă poezie se află în Bolintineanu vine din acea stranie, goală alunecare de silabe, cu atât mai fermecătoare uneori cu cât cuprinsul naţional este mai comun. Topîrceanu se lasă cu voluptate în acest exerciţiu de substanţială mecanică, versificând tot ce-i cade în mână:

Lucruri expuse pe larg în tra-
ducerea d-lui Murnu,
Harnicul nostru tălmaci care-a
tradus Iliada,—
Carte ce fu mintenaş pre-
miată cu premiul cel mare,
Pentrucă suntem un stat emi-
namente agricol...

*

Cel pe care'n adevăr
L-am luat cândva 'n răspăr
E un tip mai fistichiu.
Când îl iei în pripă
Ţipă...
Lasă-mă să ţi-l descriu.

De câteori, aşadar, versificaţia e profundă, adică de neuitat în simplitatea ei ca o bună temă muzicală clasică, poezia există. Insuficienţa lui Topîrceanu stă în altă parte. Tensiunea lui fantastică şi vocală este scurtă. Poetul are emoţie, fără îndoială, dar după câteva descărcări lirice nu mai găseşte alte cristalizări. Tocmai „artistul" e sărac, adică fără mijloace variate, mereu proaspete, şi ceeace te izbeşte e tocmai banalitatea:

O, vis al iubirii trecute!
Sunt singur — omătul târziu
Pătează aleele mute
Şi parcul e încă pustiu.

Văd iarăşi castanii şi plopii.
Prin ramuri suspine străbat
Acum cu sfială m'apropii
De banca pe care ai stat.

Şi pieptul începe să-mi bată.
De sus fluturând a căzut
Pe bancă o foaie uscată,
O frunză din anul trecut...

Aceasta e „sterilitatea" lui Topîrceanu, numită, eufemistic, şi „scrupul artistic". Conştient de sărăcia puterii de reprezentare, poetul, pierzând suflul liric, se auto-parodiază, şi după punctul cel mai plat al căderii, bunăoară:

De trei nopţi aceeaşi cale
Bate călătorul.
Cine n'are dor pe vale.
Nu-mi cunoaşte dorul.

renunţă, sărind, în persiflare:

Gânduri triste, mâne sară
Viu în ciuda voastră, —
Şi de-o fi zăvor la uşă
Intru pe fereastră!

Dar aci, cel puţin (deşi lipseşte marea iritabilitate lirică ce împacă oscilaţiile) punctul umoristic e discret. Dar în rest, Topîrceanu renunţând la orice miez contemplativ, se pierde în artifiţii copilăreşti, bizuit pe un antropomorfism sistematic, şi pierzând din vedere orice temă anterioară:

Un ţânţar, nervos şi foarte
Slab de constituţie,
In zadar vrea să ia parte
Şi el la discuţie.

*

L-a găsit subt trei grăunţe
Mort de inaniţie,
Şi-acum pleacă să anunţe
Cazul la poliţie.

Cioarei i se dau o sumedenie de definiţii, printre care şi acestea:

Suspendată ca o notă
Pe un portativ gigant;
Slută, ca o Hotentotă
Părăsită de amant;
. . . . . .

Cruntă ca o vânătae
Cauzată 'n *match* de box;
Ca un bulgăre de coks
Care-a stat o noapte 'n ploae;

Oricât unele strofe, luate *izolat, ar forma mici poeme* metaforice, după exemplul lui Jules Renard, (floarea-soarelui care-şi pierde dinţii, păstaia de sulcină ce face explozie, căprioara care, într'o poveste vânătorească, linge puşca), această lature este în genere plictisitoare şi neserioasă, împinsă uneori până la comicării:

Plouă placid:
A... e... i... o... u... ă...
Dacă continuă
Mă sinucid!

Balada chiriaşului grăbit, care place atâta spiritelor simple (plăcere vulgară nedovedind nimic estetic e precum extazul produs de cântecele de lume nu demonstrează inexistenţa lui Mozart) este un simplu monolog hazliu, o petrecere inteligentă, o cronică rimată într'adevăr, fără valoare literară. Căci nu banalul sentiment al labilităţii dă preţ unui poem, ci puterea de a proecta emoţia fie şi în linii groteşti. Tocmai caricatura plastică lipseşte aci, gravitatea hilarităţii, tot hazul (pentru vulg) venind din citarea unor nume proprii:

Şi-am stat la un unchiu, pe
Romană,
Ţiu minte... dar unde n'am
stat?
La domnul Manuc, o per-
soană
Cu nasul puţin coroiat;
La doamna Mary, pe Regală,
(O, cum mă ruga să nu plec!
Mi-a scris chiar o carte poştală);
Pe strada Unirii la Şbeck;
Pe Grant, lângă birtul lui
Sbierea;
Pe Witing, pe Tei la Con-
fort, —
M'a dus pretutindeni puterea
Aceluiaşi tainic rezort.

Neînţelegerea în privinţa lui Topîrceanu vine dar de aci: că amândouă tezele pot fi susţinute cu dreptate. El nu-i niciodată aşa de liric încât să fie mare, niciodată aşa de facil încât să nu fie poet.

G. Călinescu

Urmare din pag. 1

dezaxare mintală, în delirul căreia se sinucide. Viaţa sa febrilă se desfăşoară între orgiile dionisiace şi incertitudinea ce i-o provoacă cele trei îndrăgostite: Una, Ghighi şi Felicia.

Petru Anicet are deasemenea o psihologie morbidă, fură dela părinţi şi are legături cu prostituata Nora, pe care o exploatează fără ruşine.

David Dragu se menţine într'o pubertate austeră, de ascetic (deci din nou un caz anormal); aflându-se într'o continuă ceartă cu părinţii, el fuge de acasă.

Atât aceşti eroi cât şi ceilalţi (Lazarovici, Vlădescu, Eleazar, Iliaş, etc.) se confundă în acelaşi ideal: evaziunea dezordonată şi nelimitată.

Ceva despre Mircea Eliade

Această unicizare a eroilor ne permite a conchide că dezideratul d-lui Mircea Eliade de a fixa „decalogul unei generaţii" corespunde doar unei concepţii politice personale.

Cu aceleaşi resurse, în aceeaşi linie de excesiv sexualism, a continuat prezentarea tinerei generaţii în cel de „al doilea episod" al *Intoarcerii din Rai*, masivul (549 p.) şi prolixul roman *Huliganii*. Caracterului huliganistic i se dă o accepţiune etimologică: „Să nu respecţi nimic, să nu crezi decât în tine, în tinereţea ta, în biologia ta". Cu tot tonul fervent al acestei lozinci, atmosfera este mai senină ca în *Intoarcerea din Rai*, tipurile mai ostoite, mai apropiate de realitate.

Cu acest roman speranţa unei viziuni mai organice a vieţii părea îndreptăţită.

Domnişoara Christina ne introduce însă într'un mediu sumbru, sinistru. Aproape toate scenele povestirii se petrec în timpul nopţii, sub lumina opacă a lunii, atmosferă propice arătărilor himerice şi somnambulice.

Asupra familiei Moscu pluteşte obsedant fantoma moartei Christina.

Intreaga familie o visează în situaţii stranii, fapt ce pare a se petrece sub influenţa depravatei Simina, care printr'un ritual magic întreţine legături cu moarta.

Domnişoara Christina este un roman semnificativ pentru conformaţia artistică a d-lui Mircea Eliade, care fuge de realitate.

Multe influenţe din *Cesara* lui Eminescu sunt în nuvela *Şarpele*. Câţiva excursionişti se întâlnesc cu un individ suspect, Andronic (un fel de Ieronim al „nouei generaţii"). Andronic întruchipează demonismul şi adonismul. Spirit agil el se aclimatizează cu multă uşurinţă nouei amiciţii. După un joc prin pădure, în timpul nopţii, se reîntorc la mânăstire unde îi găzduia, iar Andronic povesteşte anecdote misterioase, facilitându-şi astfel anunţarea unui şarpe în împrejurimi. Printr'un ritual ocult izgoneşte şarpele imaginar, exercitând un fel de hipnotism asupra Marei, care în somnolenţa ei îl consideră ca pe un mag înlăturător al primejdiei.

Dorina (care ca şi Cesara se află în pragul unei căsătorii, efectuată din calcule familiare) părăseşte casa în timpul nopţii ducându-se spre insula lacului unde îl întâlneşte pe Andronic, noul său iubit.

Din cercetarea acestor romane se poate scoate următoarea constatare: mai peste tot scriitorul se ascunde în fantastic şi în abstract, fugind de aspectul plat al vieţii, care totuşi trebue să formeze materia oricărui adevărat roman.

G. D. Loghin

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Notă marginală

Dintr'un programatic spirit de obiectivitate, publicăm acele întâmpinări care fie cuprind o parte de adevăr, fie slujesc ca un prilej de a clarifica unele probleme. Cum am învăţa pe tineri să aibă o justă atitudine critică, dacă nu i-am lăsa să se exercite? De aceea publicăm nota d-lui M. Petreseu. Noi înşine am lăsat să apară obiecţii despre noi, încât d. Al. Piru a acceptat disputa cu cea mai perfectă politeţă scriitoricească. Observăm numai că „subiectivitatea" nu intră de loc în actul critic. Mulţi ne-au înţeles greşit. Decizia adevăratului critic este tot atât de obiectivă caşi percepţia vizuală a omului normal. Viitorul confirmă totdeauna judecata criticului şi din solitară o face unanim împărtăşită. Pyrrhon nu e stoic, ci sceptic. Un sentiment poate să fie real în ordinea practică şi să n'aibă existenţă fictivă, adică să nu fie, cum se zice în genere, realizat artisticeşte.

Prin urmare interesul acestei întâmpinări stă în faptul de a ne arăta că *Balada chiriaşului grăbit* place, ca o însemnată operă artistică, multor cititori. Am dori să auzim şi alte opinii *pro* sau *contra*.

N. D.

Pentru ca să poţi gusta, înţelege şi critica o operă de artă socotim că nu este nevoe numai de erudiţie, căci un erudit care nu pune nimic din sensibilitatea sa în înţelegerea unei opere poate fi foarte bine comparat cu un dulap plin cu cărţi *). Nu e deajuns în critică să percepi o realitate exterioară şi să-i aplici o judecată deasemenea exterioară. De asemenea nu poate fi admisibilă în critică formula, tiparul, fiecare operă trebuind a fi judecată din punctul ei individual de vedere (cât şi din cel al artistului). Nu poate fi critic decât acel care are el însuşi o viaţă sufletească bogată; dacă o maşină poate calcula, să sperăm că niciodată nu se va găsi o maşină care să critice. Ar fi o critică detestabil de rece.

Toate aceste consideraţii ne-au venit în minte la lectura studiului d-lui Al. Piru despre G. Topîrceanu, publicat în unul din numerele trecute ale *Jurnalului*.

Sunt anumite subtilităţi de sentiment pe care d-sa nu le înţelege. Cel ce poate afirma că *Balada chiriaşului grăbit* nu e decât o bună cronică rimată pentru Sf. Gheorghe, dă dovada unei impermeabilităţi, arătând că nu e capabil să privească — deşi ar vrea să pară altfel — decât o realitate exterioară şi nepercepând vibraţii sufleteşti mult mai adânci. Căci d-sa dovedeşte că nu cunoaşte acel inefabil sentiment al plecărilor, al schimbărilor, al despărţirilor. Intre om şi loc sau lucru se crează o intimitate care cauzează la plecare tristeţea. E sentimentul pe care des îl mărturiseşte *Holban* şi care-i producea lui *Proust* acea groază nervoasă când a trebuit să-şi schimbe, pentru o vacanţă, camera sa cu aceea a unui hotel. O nuanţă a aceleiaşi stări e şi sentimentul de dezolare amestecată cu melancolie pe care-l resimţim noi — să fie oare aşa de particular nouă? — decâteori vedem un tren plecând. Plecările acestea, mutările, îţi dau parcă impresia că nimic nu e stabil în viaţă, nimic nu e definitiv şi din plecare în plecare va veni odată vremea plecării definitive. *Rămâi sănătoasă cucoană că-mi iau geamantanul şi plec.*

Toate acestea duc la stoicism. E stoicismul lui Pyrrhon *) în faţa naturii veşnic schimbătoare, al lui Topîrceanu în faţa banalei mutări şi poate al nostru al tuturor în diferite ocazii mai puţin sezisabile şi mai puţin explicabile. (Vorbeam doar la început de *inefabilul* sentiment.)

Omul e predispus să uite şubrezenia sa şi când e făcut atent prin vre-un mijloc, fie el oricât de indirect, are acel sentiment de care vorbeam, pe care d. Al. Piru nu-l cunoaşte sau — cine ştie — îl consideră minor. Socotim că în sentimentele profund umane nu există ierarhie.

In această notă a noastră nu ne-a interesat să discutăm studiul d-lui Al. Piru, care în rest *ar putea* să aibă calităţi excepţionale. Ne-a interesat doar singulara sa părere asupra *Baladei chiriaşului grăbit*.

Şi facem pe dată şi o rezervă. Se poate prea bine întâmpla ca d-sale să-i pară, în mod sincer, plată părerea noastră. Ne închinăm căci de gustibus non disputandum. Cu atât mai mult, cu cât arătam la începutul notei — deşi cu alt scop — că critica e o atitudine subiectivă. Ţinem însă să se ştie că nefiind sofişti nu socotim ambele păreri la fel de bune. Evident, a noastră e aceea care ni se pare ceva mai bună.

M. Petrescu

*

Cu mai multă simţire şi cu o viaţă spirituală mai complexă, d. M. Petrescu ne arată că n'am intuit tristeţea indicibilă care se degajă din *Balada chiriaşului grăbit*. Tristeţe care ar merge după d-sa până la stoicismul pyrrhonian [sic], până la conştiinţa apropierii morţii.

Adnotatorul nostru consideră poezia din punct de vedere mai mult psihologic şi urmăreşte sentimentul inefabil al plecărilor, al despărţirii, balada raportându-se la faptul schimbării de atmosferă. Nu tăgăduim jalea ce ne-ar putea cuprinde la părăsirea unui loc, dar poezia în discuţie nici nu exprimă această stare sufletească, ci tocmai necesitatea mişcării continui, instinctul peregrinaţiei:

Eu sunt chiriaş trecător
In scurtul popas al vieţii
Vreau multe schimbări de decor

Şi iar am plecat mai departe,
De teamă să nu mă fixez.

M'a dus pretutindeni puterea
Aceluiaşi tainic resort.

C'aşa mi-e viaţa — o goană
Şi astfel durerile trec...

Aşadar nu e vorba aici de vreo decepţie, afară doar de nostalgia după locurile lăsate în urmă care şi ea este însă stenică, vitală, nu resemnată.

Adevărata tristeţe a plecării este figurată de Haraucourt în cunoscutul *Rondel de l'Adieu*, ironizat cum ştim într'o „fable microscopique" de Topîrceanu:

Partir c'est mourir un peu
C'est mourir à ce qu'on aime
On laisse toujours de soi-même.
En toute heure et en chaque lieu...
Et l'on part, et c'est un jeu
Et jusqu'à l'adieu suprême
C'est son âme que l'on sème
Et que l'on sème en chaque adieu
Partir c'est mourir un peu.

E cert că există sentimente minore şi puternice, dar depinde numai de sensibilitatea individului şi de conformaţia sa ca un sentiment uşor să devină adânc. Deci gradul de impresionabilitate determină profunzimea sau superficialitatea sentimentului. Acestea din urmă se pot constata din exprimarea poetului.

Dar pe această cale n'am ajunge totuşi la justa apreciere a poeziei. Căci se poate ca un poet să înfăţişeze o mare simţire într'un limbaj cât se poate de adecvat, şi poezia să fie totuşi plată. E nevoie ca din ea să iasă o semnificaţie, totul rămânând în mister ca într'o ceremonie ocultă.

In „Balada chiriaşului grăbit" solemnitatea mutării — fapt ce ar fi putut da naştere poeziei — e înlocuită prin anecdotă, descripţie, confesiune, încât versurile apar prozaice, familiare.

Deasemenea se abuzează de claritate ignorându-se principiul că secretul de a plictisi este să spui totul.

E apoi un aer general de trivialitate, de blagă, de duioşie secundară, adică un ton de cronică rimată, ocazională.

Totuşi poezia trăeşte şi ceeace reţine într'adevăr la ea este mobilitatea, alunecarea ritmică a vocabulelor, ce oferă, singură, impresia de veşnică rătăcire, de eternă curgere, de unde şi sensul heraclitic al nimicirii exprimat şi de Eminescu în *Stele 'n cer* prin acelaşi procedeu stilistic.

Al. Piru

*) D. G. Călinescu arată atât de bine argumentat în *Principiile* d-sale *de estetică* (Tehnica criticei şi ist. literare) că critica e o atitudine subiectivă, un nou punct de vedere în interpretarea unei opere. Pe lângă sistematica cunoaştere a lit. universale se cere criticului o „vocaţie" pentru a-l putea înţelege pe poet.

Cf. nr. 35 al Jurnalului.

Cine citeşte

Abonaţi care au plătit

Haţeg, A. Tănăsescu, notar public.

Bolgrad, Şt. Hagioglu.

Bucureşti, Sara Weintraub.

(Lista urmează)

Ion Dragoslav şi Anatole France

Când poetul nopţilor se stingea pe patul de suferinţă, Ion Dragoslav a scris un articol într'un ziar zilnic intitulat: „Ne mor scriitorii!"

„Ne mor scriitorii! Incă din anul 1911 am început, pe ici, pe colo, prin ziare şi reviste o alarmă de felul cum sunt trataţi scriitorii, atât de stat cât şi de editori şi de directori de reviste".

Dela Folticeni, Dragoslav pornea, din când în când, — ca şi ţăranul din Rădăşeni când merele domneşti sunt coapte, — spre Capitala ţării, cu o geantă doldora de manuscrise: schiţe, nuvele, povestiri. „Capşiştii", dintre care mulţi beau şvarţuri din gologanii cu voie bună oferiţi de „mecena" din nordul Moldovei, îl luau însă peste picior. Directorii de ziare şi de reviste îl tot amânau, ca în cele din urmă „fratele Ionică" să 'nţeleagă că nuvelele nu sunt publicabile.

Se poate ca în anumite genuri manuscrisele sale, cu atâtea ştersături şi prefaceri, să fi avut unele imperfecţiuni de stil şi compoziţie. Există însă un gen în care Dragoslav era cineva. Această latură a activităţii sale este chiar de o valoare incontestabilă. El era un folklorist de samă, şi în această privinţă cărturarul dela Folticeni, d. Artur Gorovei, este cel mai indicat să ne documenteze că Ion Dragoslav, în această ramură, poate fi comparat cu Ion Creangă.

Cu multă sârguinţă, el a cules o sumedenie de legende de prin partea locului. Dar, lucru curios: acorda mai puţină importanţă acestei munci care a îmbogăţit într'o mare măsură folklorul românesc, decât producţiilor personale cu care colinda redacţiile din Capitală.

—„Frate-mieu Nicu", s'adresa el tuturora, mai lasă-mă cu legendele, am o căruţă acasă; uite colea am sosit dela Fol'ceni, am dat gata o sută de nuvele; am să-i înmormîntez pe toţi literaţii".

După aceste spuse îşi freca mânile, clipea şiret, îşi trăgea cu două degete pălăria pe ochi cu cel mai natural gest ţărănesc şi pornea cu paşi mari, cu maldărul de manuscrise subsuoară, ca să-şi plaseze producţiile. Când vedea rea-voinţă şi tărăgăneală din partea vreunui secretăraş certat cu talentul şi inspiraţia, pentru a-l face să se lase păgubaş de literatură, pe cât era de timid, pe atât devenea de arţăgos. Era de-o vervă îndrăcită. Toată mahalaua îşi făcea loc în gura lui. Dacă cineva ar fi prins pe hârtie bârfeala lui, ar fi reuşit să facă cel mai bun pamflet din acea vorbire colorat-moldovenească ce-i era specifică.

Arţagul acesta dublat de amărăciunea sufletească a unui neînţeles şi nedreptăţit se vede şi în rândurile scrise cu pana muiată în jăratec despre Macedonschi:

„Acest Alexandru Macedonschi care a scris cele mai frumoase pagini ritmice, şi care vor rămâne sculpturi de cugetare şi armonie pentru vecinica inspiraţie literară românească, este — nu fără speranţe de îndreptare — bolnav, în mijlocul celei mai tâmpite indiferenţe şi a celui mai scârbos frământ de lux şi trai bun şi îmbogăţire, fără ca să se sinchisească cineva, că la apusul cel mai de seară se pleacă steaua care nu se ştie decă alta de aceeaşi lumină va mai desfăta admiraţia generaţiilor de azi şi de mâine".

Dragoslav a murit mai mult de scârbă de a constata nedreptatea aceasta. Când s'a oprit pentru ultima oară în faţa celebrei cafenele, a spus cu amărăciune d-lui Grigoraş:

—„Mă duc, frate-mieu Nicu, mă duc să nu mai văd de-aieste!".

A urmat falanga de scriitori înşiraţi chiar de el în articolul despre Macedonschi: „Nu e an să nu îngropăm câte doi, trei scriitori dintre cele mai făgăduitoare talente: Iuliu Săvescu, Traian Demetrescu, Ştefan Petică, Ion Păun-Pincio, Gh. Adam, Emil Gârleanu, Ştefan Iosif, Ilarie Chendi, Haralamb Lecca, P. Cerna, Dimitrie Teleor şi alţii şi alţii — frunze de toamnă căzute pe mormântul pe care indiferenţa, ignoranţa, iubirea de tot ce e străin şi politica le-au săpat literaturii româneşti dela ei până astăzi".

Intr'o antologie pentru uzul şcolilor se află o legendă minunat înfăţişată de Ion Dragoslav, publicată de el probabil într'o „foiţă literară" a unei gazete zilnice, gen de supliment literar inaugurat în presă datorită numai îndemnului perseverent al „fratelui Ionică".

Această legendă a auzit-o când se destramă vraja nopţii, pe malul Şomuzului, în vreme ce tatăl scriitorului aştepta ivirea carasului sub cârlig pentru borşul plozilor din acea zi.

Dar în vremea tipăririlor în scop lucrativ de către toate editurile a poveştilor lui Creangă şi Ispirescu, nu se găseşte cineva care să tipărească legendele lui Dragoslav. Sau poate există aşa-ceva. In cazul acesta cerem iertare.

Chestia aceasta literară interesează cultura românească actuală, cum a interesat-o când „fratele Ionică" era în viaţă. A aflat această legendă şi Anatole France. Traducându-se în franţuzeşte una din cele culese de Dragoslav, autorul lui „Thaïs", un pasionat cercetător al legendelor din jurul Parisului, s'a interesat mult de „căruţa cu legende" a scriitorului moldovan.

Panait Istrati a scris mult înainte de-a fi fost „descoperit" de Romain Rolland. Se vede treaba că faptul că schiţele şi esseurile sale au fost tipărite în publicaţii cu tendinţă politică a împiedicat recunoaşterea talentului său. Dar la asta s'ar putea obiecta că pe acea vreme exista un critic care era oarecum patronul spiritual al acelor publicaţii şi ar fi fost natural să-l „descopere" şi să-l lanseze. Probabil că la aşa ceva intervin anumite imponderabile şi în destinul creatorului „Kirei-Kiralina" trebuia să survină chestia cu beregata şi cuţitul, pe Coasta de Azur, în viaţa unui vagabond.

Dar Dragoslav a ţinut prea mult la Folticenii lui şi nici n'avea imboldul drumeţiei peste hotar de ţară ca Panait Istrati, ca să fie înfăţişat lumii de Anatole France. Ca şi ţăranul moldovan el era fatalist.

— „Mă duc, frate-mieu Nicu, mă duc; să nu mai văd de-aieste".

Şi s'a ţinut de cuvânt.

I. Felea

Prostologhicon

Un tânăr cititor ne scrie următoarele:

„...aproape — dacă nu toate — revistele literare vă înjură. Mi-am zis că omul care-şi înjură aproapele este întrecut de acesta. Am citit „Jurnalul literar" şi am văzut că nu mă înşelasem..."

Avis inimicilor!

*

De câtăva vreme d. Adrian Maniu are nişte idei ştiinţifice extraordinare, dar pe care cu falsă modestie le pune pe seama visării de poet. E întrebarea dacă d. Maniu e cu adevărat poet. Dar asta e altă chestiune. D-sa a văzut la Balcic nişte măslini sălbatici şi socotind că până şi o speţă de orez a fost „aclimatată... climatului" nostru, şi măslinii ar putea fi aclimataţi climatului nostru, etc. etc. Ba chiar şi ceaiul ar putea fi aclimatat climatului nostru fiindcă „poeţii într'adevăr din China" (nu fabricaţi la Paris) au cântat zăpada pe ceai. Şi cum noi avem zăpadă, am putea face şi ceai într'adevăr din România. Pentru această ispravă, d. Adrian Maniu apelează la agronomi capabili, cu încredere „în progresul agriculturei", deşi e încă oscilant deoarece mai sus crede că măslinii au fost semănaţi de nişte „harnici silvicultori". Se ştie că silvicultorii, cu şorţul plin de seminţe, merg pe câmp şi seamănă pomi. Să lăsăm la o parte stilistica. Adică de ce ne-am bate capul să cultivăm ceai, când îl putem avea atât de ieftin dela Chinezi? Când ţările fără grâu, dar cu măslini, vor aclimata, la clima lor, cerealele noastre, adio prosperitate. Atunci d. Maniu nu va mai putea visa ceai cu zăpadă.

*

In alt articol *(Din alte veacuri)* d. Adrian Maniu face aluzie la „acel înţelept din antichitate, pe care sabia ostaşului l-a măcelărit în vreme ce cu reculegere adâncă încerca să deslege mai departe o lege a universului". Probabil e vorba de Archimed, dar autorul articolului vrea să facă pe eruditul misterios. Insfârşit, ca să combatem războiul nervilor, d. Maniu ne dă exemplul lui Archimed şi ne recomandă să muncim ca să smulgem „firei", „piatra progresului". Şi ne dă singur pildă, făcând în *Lâna de aur* un soiu de arheologie abracadabrantă. D. Maniu constată că „odoarele făurite de meşteşugari" (nu de păsări) „au fost botezate cu o denumire" (nu cu apă sfinţită). De pildă „Cloşca puilor de aur". Coiful acesta găsit în Prahova a fost botezat aşa, cu denumire de nume, de către popor. D. Maniu însă crede că el fusese numit în antichitate „lâna de aur". Dovadă? „Deasupra frunţii, aşa zisul coif poartă desluşit reliefat o pereche de ochi mari". Şi se'nţelege, lâna e pe oaie şi oaia are ochi. Ergo! Unde sunt ochi e şi lână. Ba nu, iertaţi, ochii sunt ai balaurului, care păzea lâna. Lâna e reprezentată prin berbeci. (Stilul d-lui Maniu e foarte adânc.) Concluzia? Coiful în chestiune nu e găină, ci berbec. Ea a aparţinut unei naţii de păstori ca mare comoară (sărac popor numai cu un coif) şi corăbierii au venit să le-o răpească. Acesta e dar adevărul. Povestea Argonauţilor este istoria Grecilor care au venit să fure căciula ciobanilor din Prahova. Da! dar ce ne facem cu insula de care vorbeşte mitul? Hei, aci încă „nu s'au pronunţat arheologii". Numai un lucru n'am înţeles şi-l rog pe domnul arheolog să-mi explice: cum se face că pe deoparte coiful e „chiar podoaba după care au rătăcit argonauţii", iar pe de alta el reprezintă berbeci de aur păziţi de balauri? Aşadar expediţia acelor gangsteri se făcuse pentru o fotografie înfăţişând depozitele Băncii naţionale!

*

Tot dela d. Adrian Maniu citire:

„Ce e sigur, ţara noastră are nevoie de drumuri, poduri şi căi ferate într'o măsură tot mai mare, cu cât creşte producţia noastră agricolă".

„Ce e sigur" este că noi, fără sclifosire, am fi zis aşa: „Cu cât creşte producţia noastră agricolă, avem nevoie de tot mai multe căi de comunicaţiune".

„Ce e sigur", e că d. Maniu continuă astfel:

„Dar de câte ori facem asemenea constatări, nu pot uita amintirea acelor *rămăşiţe* de drumuri ce mai *dăinuesc* prin ţara noastră din vremea împărăţiei latine...".

„Rămăşiţe de drumuri" înseamnă fragmente de drumuri *rămase*. Prin urmare *rămăşiţe* care *dăinuesc* e pleonastic. Apoi n'a existat o împărăţie *latină*, ci una *romană*. Lucrurile sunt deosebite.

*

„Ce e sigur" e că d. N. Davidescu în culegerea de poeme *Evul mediu* scrie aşa:

Ben Votan de-o săptămână
In ceţoasa lui Valhală
Şi Valkirii lângă el
Işi tot trec din mână 'n mână
Şi din sală-şi trec în sală
Ploştile cu hidromel.

Deci „un valkir", „doi valkiri"! D. Davidescu crede că sunt bărbaţi. Insă Walkiriile erau zeiţe, etc. etc.

*

Un extraordinar sclifosit este d. Victor Ion Popa. *Maistoraşul Aurel*, colosală polilogbie biografică, document de graforagie, e împănat cu cele mai bizare afectări verbale.

De pildă:

„Sforţarea căscatului, plăcuta *desbârnare* a fălcilor, i-au podidit vuet lung în urechi şi lacrimi în ochii albaştri. Apoi, braţele arse de soare s'au petrecut sub cap, iar locotentul şi-a *copcit* în ele loc mai răcoros pentru obrazul încălzit".

„Şi cum aude limpede, în fundul *prigorelii*,..."

Sau:

„Cum se înţelege, începuse să aibă iarăşi chef de glumă, ceea ce însemna că pâclele porniseră a-şi mistui fâşiile lor grele, iar firea cea adevărată se pregătea de calea ei. Venea o primăvară şi aici, asemeni celei începute în largul cerului lui Dumnezeu".

Sau:

„Vorba asta nu i-a plăcut de fel colonelului. L-a cătrănit şi mai rău, fiindcă el o înţelegea ca un soi de căluş, cu care şiretenia deputatului roşcat ţintea să-i astupe gura. Şi-a zbătut umerii de câteva ori, de parcă scutura de pe ei toată povara poruncii ministeriale, a zvâcnit capul la dreapta, în sus, apoi la stânga, dovedind că se simte gâtuit şi a dat din mâini cu foarte puţină preţuire etc. etc."

Am ales exemple la întâmplare, din cele mai nevinovate. Dar vedeţi câtă cazna pentru a caracteriza un căscat, ori o schimbare de fizionomie! Fălci dezbârnate, vuet în urechi, copcire în braţe (= căscat), pâcle mistuite + primăvară (= bună dispoziţie), cătrănire, căluş în gură, zbatere din umeri, zvâcnire din cap, gâtuire (= rea dispoziţie).

*

In *Seara* (24 August 1939) d. Vasile Damaschin scrie:

„Am iubit totdeauna scrisul d-lui Cezar Petrescu, pentru că în el am găsit prospeţimile, culoarea şi nervul prozei sale. Scrisul cotidian practicat de ani de zile, maniera caracteristică în care ziaristul trebue să-şi îmbrace ideile pentru a le face mai uşor înţelese marelui public cititor, nu au influenţat cu nimic stilul d-sale, nu l-au deformat profesional, cum se întâmplă îndeobşte. Supleţa literară, verbul plastic, graiul bogat şi de frumoase, puternice incrustaţii moldoveneşti, uneori având iz de cronică sau aromă rară populară, rămân întregi indiferent de natura articolului d-sale, şi le savurez cu aceiaş mare plăcere cu care am îndrăgit proza d-sale, pana această măiastră care a scris „Intunecare" sau „La Paradis general".

„Poate unde tânjesc după cărţile d-sale, astăzi tot mai rare".

Interesant!

*

A apărut o nouă revistă literară intitulată *Prepoem*. Am ruga pe redactor să ne explice sensul acestei vorbe.

*

Revista *Prepoem* ne dă în manifestul ei acest avertisment:

„Dar tocmai pentru acest motiv, vom adresa celor ce nu vor vrea să înţeleagă, un mesagiu de rău augur: pe nimeni nu-l incumbă datoria de a vorbi prea mult, atât timp cât sufletul său nu a putut fi câştigat de frumuseţile stelare ale visului".

Adică: vorbeşte mai puţin că acuşi... te incumb!

*

Vreau ...să-l incumb pe redactorul *Prepoemului* că entusiasmul n'ajunge în materie de artă. Dacă cineva simte flacăra sfântă, trebue să înceapă prin a se cultiva, fie şi singur, deşi *autodidact* azi (fără generalizări) e cam sinonim cu *analfabet*. Căci nu prea văd ce poate împiedica pe un tânăr să urmeze şcoala sau să-şi dea examenele în particular, când prin asta îşi poate asigura o existenţă onorabilă. Oricât de mediocru şcolar ar fi un geniu, diploma tot şi-o poate lua. Iar această diplomă nu e numai o hârtie goală, este un program fundamental de studii. Admitem genii autodidacte şi mai ales în Occident, unde mediul orientează, dar o cultură nu se face cu autodidacţi. Şi la noi şcoala, bună-rea, e singurul îndrumător valabil. De câte ori aflu că un scriitor e *autodidact* sunt aproape sigur că nu va face carieră mare literară. Să venim la redactorul nostru. El scrie astfel:

„Deservim exclusiv tânăra lirică românească contemporană, o spunem dela început: o lirică de înaltă concepţie asupra vieţii, dumnezeirii şi adevărului, etc."

Redactorul vrea să spună *servim*, fiindcă *a deservi* înseamnă a păgubi. Cu asemenea pregătire, evident, poezia tânără e deservită. Cheltuşti, zadarnic, amice, banii cu revista. Entusiasmul d-tale e lăudabil dar superficial, de vreme ce nu ţi-a dat îndemnul înaltei învăţături. Toată munca e zadarnică. *Prepoem* nu reprezintă nimic.

*

Intr'o simpatică revistă din Bolgrad, *Moldova*, ni se vorbeşte de şezătoarea scriitorilor bucureşteni la Bolgrad. Scriitorii sunt: Ion Minulescu, C. Ardeleanu, M. Sorbul, Al. Cazaban, C. Manolache. Bolgrădenii să ştie că niciodată adevăraţii scriitori nu merg în turnee şi nu citesc în public.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

OCULTISM

— Puterea Sugestiei —

Multe fapte socotite misterioase au putut fi explicate, prin fraudă, prestidigitaţie şi mai ales prin sugestie.

Spaima de vrăjitorie a stârnit în anume epoci, o adevărată psihoză, care uneori dădea naştere la întâmplări hazlii ca aceasta:

Prin anul 1815, se judeca în Anglia, o femee acuzată de vrăjitorie. Biroul Curţii era plin de hârtii şi alte obiecte pretinse magice, servind de corpuri delicte. Procesul atrăsese un număr considerabil de curioşi. Deodată podeaua apăsată de greutatea mulţimii, începu să pârâe. Toată lumea, spectatori, juraţi, judecători, încredinţată că toţi dracii din Infern venise să ajute pe vrăjitoare, au fugit care 'ncotro golind sala. A trebuit să treacă mai bine de o lună ca justiţia să aibă din nou curajul să reia procesul.

Horoscop săptămânal

3—9 Septembrie st. n.

| La data stilului vechiu se vor adăuga 13 zile |

3 Septembrie Viaţă uşoară, fără dificultăţi. Gust pentru confort.
4 „ Activitate şi viclenie. Situaţie strălucită.
5 „ Temperament înflăcărat şi iritabil. Prieteni folositori.
6 „ Fire blândă, lăsându-se condusă. Posibilitate de îmbogăţire.
7 „ Viaţă de lupte. Adaptare şi supunere.
8 „ Pasivitate şi devotament. Multe ocazii pierdute.
9 „ Izbândă datorată conducerii înţelepte.

Nostradamus

Noapte

Cât de 'ncet acei fulgi de 'ntunerec căzură
Deasupra lumii ca o cenuşie nedumerire,
Până ce neagra noapte cu stoluri veni.
Totul ca 'n apele adânci acuma era.

Pomii atenţi, casele, însăşi lumina
Erau undeva în calmă, umeda noapte
Ce nevăzută zâmbea...

Şi timpul însuşi mai curgea acolo
Prin umbră ca printr'un pământ afânat.
Dar cine respiră uşor, fericit?
Poate păsări ce se visează sburând...

Noapte. Dumnezeu însuşi sărută
Cu gura lui neagră pământul
Ca şi când cu duioşie ar spune:
— Haide, 'nvăţaţi-vă câte puţin să muriţi...

Magda Isanos

Peisagiu dunărean

Dunărea, fluviu tentacular, în liniştea serii
Prin deltă-şi resfiră mâlitele ape în râpa durerii.
Pe mal, sălciile, braţe sdrenţoase de monştri telurici
Cu doruri spre polii azurici,
Ieşite din ţărnă cu pulberea vrerii supreme,
Inconjură apele cu veştede diademe.
In depărtare
Măcinu-şi înalţă chelita lui frunte în soare.
Cândva privit-a cu fală spre ţărmuri ascunse,
Dar liniştea morţii-l pătrunse
Şi astăzi prin pleavă el creştetu-şi poartă,
Prin roua tristeţii şi frunza cea moartă.
Departe un geniu acvatic răspunde
C'un strigăt durerii ce 'n vine-ţi pătrunde
Iar păsări lacustre în spaţii plutesc
Spre 'ndepărtate ţinuturi de vise, privesc
Şi 'n salturi prin aer în numere sute
Se-adapă din vâna durerii, tăcute.
Apusul de-aramă roşeşte canalul,
In streaşina serii se mişcă 'ncet malul
Iar razele 'nfipte în inimă, ace
Imping în tumulturi tot sângele 'n mâna ce zace,
Cu pace pe marginea bărcii;
Şi care, în ţipătul ţărcii,
Te poartă 'n tăcere spre palide maluri
In cânt de chitare şi ritm de ţambaluri.

Radu Racoş

Din opera lui:

Vittorio Alfieri

Urmare din pag. 1

bés. Toată curtea râse, şi chiar monarhul zâmbi şi trecu mai departe spre slujba religioasă ce-l aştepta. Soarta nestatornică a voit ca peste douăzeci de ani şi ceva să văd la Paris în hôtel de Ville un alt rege Ludovic primind cu mult ma blajin un alt compliment foarte deosebit ce i-l făcu un alt Prévôt cu titlul de *Maire*, la 17 Iulie 1789: atunci rămăsese *embourbés* curtenii venind dela Versailles la Paris, deşi era în toiul verii; dar noroiul pe drumul acela devenise etern.

BIOGRAFIA

LI PO şi TU FU

Li Po şi Tu Fu sunt doi mari poeţi chinezi din secolul al optulea după Christos, socotiţi şi azi în China ca cei mai de seamă poeţi pe care i-a avut poporul chinez. Doi beţivi împărăteşti amândoi, mai ales Li Po, care era un adevărat „zeu al vinului", cum îi spune Tu Fu, prietenul său bun de pribegie.

Li Po (705-762) la zece ani citise pe Confucius şi scria versuri. La doisprezece ani s'a retras în munţi, urmând exemplul filozofilor de pe vremea aceea. Pe urmă a început pribegiile.

Intre timp se însurase, dar l-a lăsat nevasta, iar el s'a consolat cu băutura, devenind unul din cei „Şase pierde vară ai lemnului de bambus", care umblau rătăcitori, câştigându-şi viaţa cu cântecele şi poemele lor. Odată Li Po a auzit că ar fi un vin bun la Nianchiung şi a luat-o numaidecât într'acolo, deşi erau vre-o 500 Km. de făcut pe jos. Pe drum s'a întâlnit însă cu Tu Fu, concurentul lui la premiul poeziei chineze, cum am zice noi azi, şi s'au oprit amândoi la Changan, unde s'au pus pe băutură.

Altădată împăratul Ming l-a chemat la o sărbătoare (a bujorilor) să cânte pe marea favorită din vremea aceea. Dar Li Po a sosit aşa de beat că oamenii Curţii au trebuit să-i toarne apă rece în cap ca să-l desmeticească.

Se spune de asemenea că împăratul Ming primise odată pe nişte ambasadori ai Coreei, care aduceau nişte scrisori, pe care nimeni din cei dela Curte nu au putut să le citească. Atunci unul din curteni şi-a dus aminte de Li Po şi i-a spus împăratului să-l cheme şi pe el, că nu se poate un om ca Li Po care are pe Necuratul în el să nu ştie să citească scrisorile. Dar Li Po, adus înaintea împăratului, a spus:

— Cum să ştiu eu să citesc scrisorile, când la ultimul examen de mandarinat compunerile mele au fost respinse!

Impăratul i-a dat atunci el titlul şi mantia de Doctor de gradul cel mai mare. Li Po recunoscând printre curteni pe mandarinii care îl refuzase la examen, i-a pus să-i scoată cismele şi numai după aceea a citit scrisorile Coreenilor, în care aceştia dădeau un fel de ultimatum, ameninţând cu războiu dacă nu vor fi liberaţi de stăpânirea chineză. Tot Li a dictat şi răspunsul, pe care l-a iscălit împăratul şi care trebue să fi fost foarte drastic, căci Coreenii citindu-l s'au înspăimântat, au trimis un tribut mai mare ca deobicei şi au rămas credincioşi. Impăratul a dat o parte din tribut lui Li Po, care s'a grăbit să-l depună, contra vin, la cârciuma lui favorită.

Către sfârşitul vieţii, Li Po s'a încurcat, mai mult fără de voie, într'o revoluţie, care fiind reprimată de generalul Kuo Tsi-i, Li a fost şi el condamnat la moarte de către împărat. Dar în aşa de mare cinste era poezia în China şi aşa de admirat era Li Po, că însuşi generalul Kuo Tsi-i a cerut împăratului graţierea poetului, oferind în schimb renunţarea sa la toate demnităţile şi titlurile pe care le avea.

Legenda spune că Li Po a murit înnecat, fiind beat şi încercând să îmbrăţişeze luna care se reflecta în apele unui râu.

Li Po a scris treizeci de volume de versuri, care i-au adus gloria de a fi socotit drept cel mai mare poet al Chinei. „El este, spune un critic chinez, vârful cel mai înalt al muntelui Tai, care se ridică cu mult deasupra tuturor colinelor şi munţilor; el este soarele în faţa căruia milioanele de stele îşi pierd strălucirea şi lumina".

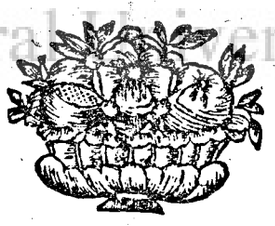

*

Tu Fu (712-770), celălalt mare poet al Chinei, a căzut şi el la examenul de mandarinat. Şi tot graţie împăratului Ming, care a ordonat un nou examen la care a asistat şi el personal, şi-a câştigat titlurile de nobleţe ale mandarinatului.

Tu Fu a pus şi el în mare cinste băutura, pe care o plătea cu poemele sale.

Doi ani a rătăcit şi el, mai mult flămând decât sătul, în timpul perioadei revoluţionare, care învâltora pe atunci China. Şi tot un general l-a scăpat şi pe el, nu de moarte ca pe Li Po, ci de mizerie. Generalul Yen Wu, care l-a făcut secretarul său, suferindu-i toate curiozităţile caracterului lui mai mult decât independent şi necerându-i în schimb decât să scrie versuri. Ce timpuri de adevărată mare cultură!

Dar fericirea nu durează mult, mai ales la poeţi. Bunul general murind curând după aceea, Tu Fu a rămas iar pe drumuri, batjocorit chiar de proprii lui copii, care îi reproşau că nu e în stare să-i hrănească.

La urmă pierdu şi gustul vinului, fiind astfel nevoit să-şi caute consolarea în Budism. Pe când se ducea în pelerinaj la sfântul munte dela Huen, a fost recunoscut de un funcţionar superior, un admirator al versurilor lui, care îl luă la el acasă. Ajungând acasă, funcţionarul dădu un banchet în cinstea lui Tu Fu. Poetul, flămând cum era, a mâncat bine, dar la sfârşitul banchetului, când vru să facă versuri şi să cânte, căzu deodată sleit de puteri. A doua zi a şi murit.

Dar se poate spune despre un asemenea poet, ca şi despre prietenul său Li Po, că pot muri vreodată?

N. G. Eremie

Cronica mizantropului

Frigmania, Bovenia şi Loponia

Lucrurile de care vorbesc aci s'au petrecut foarte de demult şi pe un alt continent. Progresele arheologiei şi ale istoriei, unite cu filologia au făcut să se reconstitue civilizaţii, culturi şi continuităţi istorice acolo unde Europeanul crezuse că descoperise lumi virgine.

Aşadar să revenim la Frigmania, despre care v'am mai vorbit. Frigmania era un foarte mare stat, cu multă populaţie, inteligentă, dârză şi industrioasă. Din cauza sărăciei solului, Frigmanii erau mereu în căutarea unui (cum s'ar zice azi, căci istoria se repetă) spaţiu vital. In apropiere de Frigmania şi cam paralel se afla un alt stat mare şi el, dar nu atât cât Frigmania. In parte graniţa celor două ţări era comună, dar pe o mai lungă porţiune erau despărţite de un mic stat care constituia un fel de saltea între ele, fiindcă stătuleţul era lung şi îngust. Prin urmare, ca să fim înţeleşi: Numai într'o parte a graniţei Frigmanii puteau trece deadreptul în Loponia (aşa se numea celălalt stat mare). Incolo se loveau de Boveni (aşa se chemau cetăţenii statului mic).

Frigmanii revendicau de mult o parte din Loponia care le aparţinuse odată—ziceau ei—şi în care se aflau trăitori şi câţiva conaţionali. Loponii însă nu voiau să audă de aşa ceva, dar fiindcă se temeau de vre-un atac se pregătiră de războiu pe cât putură, împrietenindu-se şi cu Bovenii care mai apropiaţi se temeau şi ei. Frigmanii însă, oameni chibzuiţi, îşi ziseră că nu se cădea să pornească la o faptă hazardată pentru atât de puţin lucru şi procedară altfel bizuindu-se pe firea cam bizară a Loponilor. Ei încredinţară pe Loponi că nu vor avea în veci niciun gând rău asupra lor, că singura lor revendicare este în privinţa Boveniei care devine primejdioasă. Le aduseră aminte că un sat din Bovenia fusese odată al Loponilor. Astfel, deşi Frigmanii nu prea făceau caz de Bovenia, din şiretenie, o ameninţară cu fel de fel de cereri imposibile spre a o ataca. Bovenii însă, viteji, şi contând pe prietenia Loponilor se ţinură dârzi. Ii îndemnau la rezistenţă şi Surii, mare popor înrudit, care se afla în partea opusă a statului lopon. Socoteala venea cam aşa. Surii lubeau pe Boveni şi ar fi putut să aibă pretenţii asupra Loponiei. Ei bine ei făgăduiau pace Loponilor cu condiţia ca aceştia să le îngădue să ajute pe Boveni. Era un fel de echilibru cum s'ar zice azi, care mergea de minune. Mergea până ce Frigmanii săriră cu pretenţiile asupra Bovenilor. Aceştia siguri de Loponi şi de mai depărtaţii Suri se împotriviră. Când deodată se întâmplă un lucru uimitor. Loponii ţipară că Bovenii le sunt datori un sat şi că nu le vor da odihnă până când nu-i vor satisface. Bovenii nu mai ştiură ce să facă. Prinşi dintr'o parte şi alta, renunţară la orice împotrivire, dădură satul Loponilor şi restul ţării Frigmaniei. Loponia era mai veselă decât Frigmania, iar Bovenii urîră mai mult pe Loponi pentru un sat luat deca pe Frigmani pentru toată ţara. E de prisos a mai spune că Surii se supărară foc pe Loponi.

După două luni de jubilaţie a Loponilor se petrecu un lucru pe care aceştia nu-l prevăzuse. Frigmanii reveniră cu mai multă asprime asupra cererilor vechi sub pretexte obişnuite de ei în asemenea cazuri şi anume: că o vacă loponă stricase aerul frigman şezând cu cele două picioare din urmă pe teritoriul Frigmaniei; că Loponii opreau toată ploaia la ei şi trimeteau în Frigmania norul stors de apă; că purecii loponi pişcau, sărind graniţa, pe Frigmani, etc. etc. Acum graniţa era comună pe toată întinderea şi apărarea se arăta mult mai grea. Insă Loponii erau viteji şi ei se hotărîră să se împotrivească pe viaţă şi pe moarte. Bovenii însă se înveseleau în sinea lor şi, deveniţi din pofidă, prietenii Frigmanilor, îi îndemnau împotriva acelora care-i surpase pentru un mizerabil sat. Pe de altă parte unelteau la Suri, care acum nemai având niciun interes să cruţe pe Loponi îşi aduseră aminte că şi ei au ceva de moştenit. Ceeace se întâmplase cu Bovenia, se repetă cu Loponia. Când Loponii, siguri de Suri, se îndârjiră faţă de Frigmani, Surii cerură şi ei câteva sate. Prinşi între două focuri Loponii îşi pierdură capul şi blestemară ziua când şi-au dărâmat singuri pavăza bovenă. Ce s'a întâmplat mai departe nu ştiu, fiindcă n'am descifrat bine manuscrisul. Dar poate că-l voiu putea desluşi peste câteva zile.

Aristarc

Indiscreţii şi Anecdote

Leonardo da Vinci voind să picteze pentru un ţăran uu soiu de sperietoare strânse într'o odaie şopârle, şerpi, greeri, fluturi, lăcuste, şi alte jigănii şi observându-le născoci un animal grotesc prin sinteză.

*

In *Le Petit Chose*, Alphonse Daudet îşi bătea joc de Leconte de Lisle, astfel:

„Odată pe săptămână, aveam printre noi la masă un poet foarte ilustru al cărui nume nu mi-l mai amintesc, dar pe care comesenii îl numeau Baghavat, după titlul uneia din poeziile sale. In ziua aceea beam Bordeaux de 90 de bani sticla; apoi la dessert, marele Baghavat recita un poem indian. Poemele indiene erau specialitatea sa. Avea unul intitulat *Lakçamana*, altul *Daçaratha*, altul *Kalatçala*, altul *Bhagiratha*, apoi *Çudra*, *Cunocépa*, *Viçvamitra*...; dar cel mai frumos din toate era *Baghavat*. Când poetul recita *Baghavat* toată sala se cutremura."

Leconte de Lisle, căruia bunii amici îi semnalară pasagiul, nu gustă gluma însă tăcu. Mai târziu Daudet îl cunoscu personal şi-l copleşi de laude. Dar poetul Baghavat pretindea că nu se lasă ademenit şi că el şi Daudet sunt din două luni intelectuale deoseblte.

*

Metodă de a vinde cărţile, citată de Emond De Goncourt:

— A apărut cartea mea, ştiai asta?

— Nu.

— Cumpăr-o, o să trec pe la dumneata zilele acestea să-ţi pun o dedicaţie.

*

Pierre Loti pretindea că face afaceri de contrabandă la graniţa spaniolă cu „prietenii lui" contrabandiştii. Transportau cai, turme, săpun, mătase, tutun. Se ruga însă de cei cărora le mărturisea asta să nu spună la nimeni ca să nu se pună rău cu Academia.

*

Tot Loti afirma că văzuse o fantomă albă în palatul regal din Bucureşti, care nu era decât un strigoiu, lucru ce speriase pe Rege, Regină şi pe Prinţ.

*

Paul Bourget făcuse în tinereţe puţin dandysm. Intâlnind câteun prieten, îl oprea:

— Priveşte, amice ce pantaloni intruvabili şi ce jiletcă am. Ce culoare are asta?

— Alb.

— Nu e alb, priveşte bine, e un alb aproape verde, un verde aproape alb.

— Felicitările mele!

— Ah! Toaleta! E pasiunea mea acum.

*

Martin Luther era (aşa credea) atacat adesea de Diavol. Odată ca să scape de el îi aruncă cu călimara în cap. Tot Luther povesteşte următoarele:

Intr'o cârciumă un tânăr client nerăbdător spuse că-şi vinde sufletul Diavolului dacă cineva îi dă o măsură de vin. Puţin după aceea un om intră, se aşeză lângă el şi-i zise:

— E adevărat că ţi-ai vinde sufletul pentru o măsură de vin?

— Da.

Omul dispăru. Tânărul bău toată ziua până se îmbătă. Seara se trezi cu omul necunoscut lângă el. Acesta adresându-se tovarăşilor de petrecere ai tânărului, spuse:

— Domnii mei, când cineva cumpără un cal, şeaua şi hăţurile nu sunt ale lui?

— Ba da — răspunseră toţi, înfricoşaţi, cunoscând că au de face cu Dracul.

Atunci Diavolul puse mâna pe tânărul beat şi-l luă pe sus, prin tavan.

*

Cine n'a auzit de Magnificentius? Era şi el (ne întrebăm dacă mai trăeşte) un artist în felul lui. Fără concepţie, poseda însă o mare dexteritate în desenul cu peniţa putând să grămădească multe linii subţiri într'un milimetru. El putea copia un bilet de bancă, dând o mare iluzie de adevăr. Asta i-a dat ideea unei valori excepţionale. Făcea tablouri alegorice în peniţă cu inscripţiile cele mai grandioase. Dar proectul lui cel mai măreţ şi, să fim drepţi, poetic, de care pomeneşte şi C. Mille în *Letopiseţile* lui pe anul 1905 e acela al unui pod... peste ocean.

*

Din *Facezie*:

O femeie care se răsese în cap din cauza unei boli de piele, fiind chemată în grabă afară de o vecină pentru o treabă oarecare, ieşi din casă uitând să-şi acopere capul. Când cealaltă muiere o văzu în halul acela o mustră că a venit în stradă cu capul gol şi aşa urît: ea ca să-şi acopere capul, ridicând rochia de dindărăt îşi descoperi dosul. Toţi cei care o văzură, râseră de ce făcuse femeia care ca să scape de o ruşine mică îşi făcuse una mai mare.

*

Unul merse la Facino Cane, care a fost om crud şi unul dintre cei mai buni căpitani ai vremurilor noastre, să se plângă că unul din soldaţii săi îi furase pe drum mantaua. Văzându-l Facino îmbrăcat cu o prea frumoasă haină, îl întrebă dacă o avusese şi pe asta în ziua furtului. Celălalt răspunse că da.

— Atunci — zise Facino — cine te-a prădat nu e soldat de-al meu; fiindcă niciunul de-ai mei nu ţi-ar fi lăsat haina.

POŞTA REDACTIEI

Toader Chiritopol, Braşov: Foarte promiţător. Mai trimiteţi şi altele. „Seara în sat" se publică. *C. Georgescu, Podul-Iloaiei:* Interesante. Să ne mai trimiteţi şi altele, dar mai condensate. *Petre C. Suşu, Dolheşti:* Răspuns direct. *I. Felea, Buc.:* Asta merge. *T. Salcăm, Galaţi:* Aproape publicabilă dacă n'ar conţine câteva vorbe mari convenţionale (Iubita, Fald de Ideal). Purificaţi ori trimiteţi şi alte poezii. *Toto, Brăila:* Bun. Merge. *Angel Silberman, Botoşani:* Prea lung. *Jean Weinrauch, Iaşi:* Răspuns direct. *Acelaşi:* Luat notă de c. p. *Liviu Gh. Marin, Iaşi:* Da. Numai să nu fie prea scurt. *C. Pajură, T. Severin:* Poate *Cântecul lebedei*. *C. Pârlea, Avrig:* V'am trimis revista 30-34 la Avrig. Poezia se reţine. *Jean Weinrauch:* Primit Bergson. *Lt. Dem. Cârâc:* Vom pune *Sfârşit*. *G. Is. Iaşi:* Nu. *M. Groza, Buzău:* Ortografia (sa născut, lătrând, etc.) In genere literatura trebue s'o facă intelectualii, admiţând rara excepţie a geniului, care însă şi el trebue să-şi însuşească cultura trebuitoare. *Alex. Cann, Timişoara:* Incă stângace sub raportul tehnic. Autorul în chestiune nu merită nici măcar asemenea glume. *I. H. M. Buc.:* De nu va fi prea mică biografia, cu plăcere. Restul am pus deoparte spre examinare. *Gh. Liliac, Păuşeşti:* Mulţumim p. frumoasele cuvinte. Sunt lucruri bune acolo, pline de simţire. Au însă nevoie de reparaţii. Poate le vom face noi. *Virg. Ang., Lădeşti:* Primit şi reţinut. *S. Edvorov, Buc.:* Bun şi acesta, nimerite şi celelalte, dar scurte. Mai lungi puţin şi mai anecdotice.

Errata

In nr. 34. P. II, c. III, r. 17 de jos: *colcăitor*; p. III, c. VII, r. 4: întru totul perfecte".

Toată corespondenţa redacţională, cărţile şi revistele se vor trimite d-lui G. Călinescu, strada Aviator Th. Iliescu No. 47, Bucureşti III.

Secretar de redacţie / G. Ivaşcu — Imprimeriile ziarului „Iaşul" — Strada Uzinei No. 53 — Telefon 1359 — Iaşi

BCU Cluj / Central University Library Cluj